„ЗАСТАВА“ излази редовно: сваког дана, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — к.
на пола године . . . . . 7 ф. — к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваког реда ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 75. У Новом Саду у петак 18. маја 1890. ГОДИНА XXV.

УСАВРШАВАЊЕ И ДОТЕРИВАЊЕ — ВОЈСКЕ.

Докле се могло бројити — бројило се, даље више не иде, јер се нема више шта бројити, све је узето у рачун. Код нас на прим. могу да потерају у рат човека, који стоји између 18. и 42. године и то ако тај човек није само глув на оба ува, ако није слеп, ако није нем, ако има једну руку ил једну ногу. Тако се код нас направио рачун, да можемо у свако доба подићи 3,420.000 војске. Тако се мисли, да ћемо моћи и у највећем и у најстрашнијем рату за дуже времена попуњавати на више страна убојне линије.

Како се код нас на артији удесило, тако се удесило и у другим држава.

Да ли ће се међу тим за дуже времена моћи само управљати тако грдном војском — то је питање, на које се сада не може одговорити. У историји бар нема примера, да је једна држава толику војску изводила у бој.

Но на то се јевропске државе не осврћу. Годинама су се оне натецале, која ће већи број војника истесати, и ето, дочекали смо, да свака броји своју војску у милијуне. Али даље више не може ниједна ићи, осим ако не би почеле и децу и старце да пописују у војску — за случај рата.

Дакле са бројењем су јевропске државе свршиле; сад је на реду усавршавање и дотеривање војске. Војска може да се дотерује и усавршава: дотеривањем и усавршавањем оружја и вежбањем војника. Ради се и на једном и на другом такође већ годинама, а радиће се на томе и даље. Нова се пушка заведе, стара се одбаци; нов топ прогласи комисија да је добар и да одговара цели, и онда са старим под купус. Тако то бива из године у годину. Може се многом чему наћи краја и рачуна, па би се могло наћи и рачуна, шта све стаје јевропске народе то непрестано усавршење и дотеривање. Било би занимљиво, кад би неко изнео бројеве, који би показивали те трошкове. Но то није баш тако нужно. Имало би смисла да се похватају бројеви о томе, кад народи јевропски не би осећали грдне и несносне већ терете, који им товаре на плећа због непрестаног повећавања, дотеривања и усавршавања војске. Но народи то осећају, јако осећају; њима је већ тешко, они се већ савијају под тим теретом, а ту онда једва да би што помогло, баш кад би смо и знали бројеве.

Али јевропским народима као да се спрема још један нов колач. Немачка хоће своју војску да дотера и усаврши, и то, да је боље дотера и усаврши за случај рата тиме, што би је боље увежбала. Мисли се, да Немачка хоће то тиме да постигне, што би сваки војник без разлике морао три године да служи, дакле и они, који су код нас н. пр. на време отпуштени, као: приправници, учитељи, синови, који издржавају родитеље, најстарија браћа међу браћом и сестрама, што су остали без родитеља и т. д. — сви они, који се код нас у три године сваке године два месеца вежбају, па се онда отпусте кући.

Ива Немачке неће ни друге државе изостати, и ако заиста немачки министар рата мисли на тај начин усавршити војску, па се предлог његов у том смислу и усвоји, једва да ће проћи година дана, па ће и нас наш министар рата са таким предлогом усрећити. Дотеривање и усавршавање војске вежбањем може се замислити још, што би тако зване ерзац-резерве нестало, па од реда сваки војник три године служио. И то ће бити, о томе нема сумње, ако међутим не кресне изненада варница, те не потпали јевропски лагум с барутом, па тако стане на пут усавршавању и дотеривању војске у свима државама — једанпут за свагда.

Не ћемо да говоримо о томе, колико има смисла непрестано се све боље и боље оружати, војске увећавати, па онда војске дотеривати и усавршавати за сам случај, кад дође једном до одсудна часа. Доста је, што видимо, да се непрестано на томе ради и да народи због тога све већма страдају. А на томе се ради поред свега, што сви, који мисле, да им реч нешто вреди, једнако уверавају, да хоће само мира, а рата само, ако их ко нападне. Неће нико рата, а опет сви се непрестано оружају. То је просто неразумљиво. Све јевропске државе спремају се само, да се у случају могу одбранити, а ни једна не мисли нападати. Па онда, ко ће нападати? Валда се тек не спремају јевропске државе на одбрану против Хинеза и Американаца? Једна другу уверавају о мирољубивости, а опет се једна друге боји. То је игра, али та игра скупо стаје народе.

Не знамо, докле ће та игра господе дипломата на рачун народа трајати? Свакако не ће дуго. Једном се мора, и то, у брзо ил овако ил онако решити.

„Утисци српскога конгреса.“

Под оним насловом изашао је чланак у 119. броју „Обзора.“ Чланак овај написан је доста објективно и посвећен је измирењу Срба и Хрвата, а донекле и измирењу наше саборске опозиције. Из њега провирује, рекли бисмо, извежбано перо барона Јоце Живковића. Али пошто писац потписа не даде, то ћемо и ми своје примедбе на крају чланка самога на уредништво „Обзора“ управити. Чланак сам гласи:

Конгрес наше српско-православне браће свршио је свој први задатак. Избор српскога патријарха и митрополита обављен је, а тако и избор новога управног саборског одбора, најпосле избор пословнога одбора петнајсторице, који ће имати да приуготови радњу за предстојеће саборско заседање.

Тиме као и инсталацијом новоизабраног и потврђеног патријарха би за сада све свршено, а господа народни посланици вратише се својим кућама, да одану после толиког труда и рада.

Чини се, да су многи изненађени таквим успехом конгреса, који је у свему испао, као наручен одозго.

Ми бисмо били изненађени, да се другачије догодило.

Расцеп народне странке пред изборе у два табора и услед тога при изборима настала жестока међусобна борба, не дадоше друго ни очекивати, но да ће се угарска и хрватска влада, а нарочито Срби владиновци и са ове и са оне стране, тим расцепом народњака послужити и користити у сврху своје „треће“ т. ј. владине а под видом „умерене странке“, која ће не само у погледу избора угарској влади поћудне личности, но и у погледу саме „автономије“ т. ј. у свему и свачему са гледишта „умеревости“ и опортунитета вољно учинити све, што и како се у Будимпешти жели и намерава.

На нас је — видећи, како се обе владе интересују за изборе српских народно-црквени посланика и ако се ти избори њих не тичу — српски конгрес одмах по саставу своме учинио тај утисак, да ће се у Карловцима у малом одигравати оно исто, што се на нашем хрватском сабору у Загребу у великом одиграва.

Политика угарске владе, коју и наша хрватска данас у свему верно подржава, иде за тим, да све народне и народносне интересе, били ови политичке или само црквено-просветне нарави, подвргне себи, својој мађарској превласти, а под плаштем своје мађарске државне идеје. Томе дакле и српска народна-црквена автономија треба да служи исто тако, као и наша државоправна.

Ако би се у тим данашњим приликама и ми чему чудити могли, то се заиста чудимо само оној нашој браћи Србима, који су, као и г. др. Полит, држали, да „политика“ неће имати никаквог посла са изборима посланика за српски конгрес и са радњом тога конгреса, па да би се с тога и народни посланици без обзира на њихову политичку боју групирати могли.

То је била пука и наивна самообмана, која се и осветила на онима, који су јој се подали.

Политика у политички обзири упливисаху на изборе народних посланика; исти обзири упливисаху на избор патријарха, а тако и на избор самога управнога саборскога одбора.

Зар се даде иначе тумачити мешање владе — и једне и друге — у изборе посланика и протуривање својих кандидата, о чем сви српски листови писаше?

Зар се даде иначе тумачити оно живо истицање извесне, касније изабране личности за патријарха у мађарским полузваничним и другим новинама, а перхоресцирање осталих епископа, једни као да не могу бити изабрани а други да су неспособни?

Зар најпосле није политика меродавно упливисала и на сваки састав управног саборског одбора? А како би се иначе дало тумачити искључење особе најзаслужније у автономним пословима, дра Илије Вучетића и самога новоизабраног саборског потпредседника из тога одбора, као и свију осталих, који су у пређашњем одбору били признани као изврсни чланови, као што је н. пр. др. Медаковић и т. д.?

Све то учинише чисто обзири политички а не автономни српско-народни, да се, у колико је то могуће цео сабор а нарочито кормило и управна власт автономних послова повери „умереним“ т. ј. политички поузданим и опробаним мужевима. Шта то значи, видиће се првом згодом, када дође до расправе које начелно автономно питање — мислимо начелне према угарској влади — било у саборском одбору или касније на сабору.

Услед тога чудити се морамо и оној, да речемо, наивности неких српских родољуба, који са г. др. Политом на челу,

---

ЛИСТАК.

ПАТНИЦИ.

Цртица, да се види како сиротиња у Лици живи.

„Јадна Лико, шта си дочекала:
„Да те Босна с кукурузи 'рани!“

Где да потражимо узрока тој недаћи? Нећемо далеко ићи ни извијати, него ћемо у кратко казати, да је узрок томе понајпре у земљи, које нема толико, која је већином врлетна, није добро нагнојена, не обделава се ваљаним оруђем; даље, узрок је томе и необразовање народно, којему недостаје школа, које би га научиле не само читати и писати, него и основне истине о ваљаном и разумном газдинству.

Необразовање народно чини, да се народи тако чврсто држе предања својих старих и тих оних, — да ме ко крив не разуме, — која, ако им не донесе штете, а оно све ни користи.

„Та мани се ти мене, чоче, тако је и мој отац радио, па је све добро било,“ рећи ће ти наш сељак, ако му почнеш да говориш да ради овако или онако; а не зна да се с временом мењамо и ми и наше потребе.

Ово наведох за то, да читач не мисли, да је ова приповечица претерана.

* * *

Пролеће је, кад је сељак код нас у највећој неприлици и гладан, јер многи нема шта да једе. Оно мало жита, што је остало, то је за семе пролетњих усева, јер ако то потроши, може до године слободно штап у руке. Крваво се то оре, кад и човек и марва мора да гладује.

Али, драги читачу, знам да ти је то суво-парно, дај дакле да те уведем у наше село В.

Нису код нас села као на прилику у Срему, Бачкој, Банату, да изгледају као градићи. Ево, видиш цркву на овом брдашцу! Тамо даље према планини неколико кућа, то су Ј.; уз планину опет Г., ниже њих у долини К., даље Ш., па Ч., Б. итд.; пружило се село уз планину по племенима, баш по црногорски; мало је кућа уз главни пут. Те све куће племенске нису у свези, но мораш да вичеш, ако ћеш кога дозвонути. Више преко даље према истоку диже се брег О., каменит и по где-где обрастао лешком и буквежем. Са њега може човек да прегледи све село и поље, већином кошанице, мало што да се од њега оре. Наш сељак, колико се брине за себе, толико богме и за марву, јер му нема без ње омрска.

Ту близу цркве има две, три куће, то су Т. Пођимо оној малој, ниској кући, што но се пред њом пружио гаров, па се сунча, а теле привезано за плот пред кућом, да пасе. Покасно је доба. Један човек — могло му је бити преко четрдесет година — упутио се тој кући. Био је средње висине, мало погурен, смеђих бркова и косе, а носа кукаста. На глави је имао црвену капу, која је била већ изгубила своје право црвенило, на себи плав прслук, скоро већ избледио и у гаћама конопљеним. Ето ти, драги читачу Србина, где на себи носи своју заставу! На ногу су му опанци поклопаши, који су били већ прогледали. Заметнуо се секиром, па како је погнуо главу и не виде, да је већ пред кућом. Пас се трже из својега дремежа, скочи, очеша се о госине ноге, па опет оде на своје место. Сад се и он исправи и сад тек могао си му видети лице, обасуто крупним борама. Дохвати за узицу од врата, падалица се дигну, а он, гурнувши мало врата, ступи унутра. Био је то овелик простор: на десно собна врата, а на лево преградак за коњче, краву и теле. Уза зид стајаше ниска округла столица на три ноге, на којој се обично једе и неколико троножних ниских столица. На клину о брвнима висио је котао и лопар, а на полици могао си видети понаместане црне земљане лонце, дрвене зделе и жлице, мешајицу за мешање палente. Међу брвна беше утакнута тавица, па мало на страну потурена, да не смета при ходу; о једном клину висаше сукнена коњсвобица, а уза зид прислоњена комињача, којом се отвара и затвара бачва, куд дим излази, јер нема зиданих димњака, но се дим с огњишта разилази што по оном простору, што опет кроз ту бачву, јер по ноћи, кад је бачва отворена, видиш, како звезде сјају. На огњишту је горела ватра, а на њој грејаше се пренља, да планинка испече прешак јечмен хлеб, који је она у соби месила. Није могла да умеси кисео, јер не могаше да узајми више брашна у селу.

Човек, ушав унутра повиче: „Ej, Саво, јеси ли ту?“

„Ево ме, Никола, ево месим хлеб,“ одазва се она.

Он уђе унутра, где је она месила хлеб у наћвама крај земљане пећи с петњацима, те седе крај постеље на дрвену клупу. На среди собе био је јелов сто, а преко постеља за децу, а у врх стола на виду висила је мала, масна икона, којој се ни лице не распознаваше; за цело кућни патрон. То је био сав кућни намештај. Да, у мало не заборавих. Соба је имала само један провор и то толики, да си могао једва помолити главу. Три окванца била су од стакла, а четврто артијом залепљено.

Сава погледа Николу онако испод ока, па ће му рећи: „Теби као да није најбоље, нешто си побледио као зид.“

„А није то ништа, уморио сам се у главици, цепајући дугу. Мислим, да ћу моћи направити две, три вучије и неколико бардака и крајача. Но дед брже, да испечеш тај хлеб; гладан сам као вук.“

Она изиђе напоље, дохвати лопар, метну тесто на њ, однесе на сто, те растањи тесто, па га однесе на огњиште, где разгрну ватру, спусти га доле, те поклопи пренљом, а нагрну жеравице, те се врати у собу.

Сава је жена омалена, коширока, округла лица и младолика, ма да је и она у четрдесетој. Била је у шареној вуненој сукњи, која је нашивена за прслук око груди, а врозањ је провиривала конопљена убељена кошуља. Била је боса.

„Када ћеш у коњарију?“ запита га она, ступивши у собу.

„Е, па кад начиним судеве. Договорио сам се са Стојаном и Петром, да ћемо ићи тамо у суботу. Него ухватио ме лугар, где цепам дугу, записа ме, те ми рече, да ће ме јавити котару. Ја сам га молио и молио, ајде, ништа не помаже; све једно, као да је гора његова крволочина, као да се он око ње мучио, док је понарасла. Знаш, каки је наш човек, како се понесе, чим постане штогод. Био ми је сав крваво на очима, вала хтедох да га окинем каквим оклачком буковим, или бога ми, да га ухватим, па да задавим крвопију. Но прођем га се, те му речем, нек чини шта зна, ја ово морам да радим, па ми сад врцила глава с рамена.

„„Ништа, ништа,““ рече он, „„биће ти мекши од вуне,““ те замаче у густу јелову шуму у долини, окле су допирали потмули ударци секире, да и тамо потражи лова. Ја се отале

поред свега тога искуства, јоште сањају о могућности очишћења и одстрањења политике од саборскога деловања те још и сада заговарају групирање саборских странака без обзира на њиховодосадање политичко држање.

Последица овакова корака и поступка, који ми — без замере буди речено — наивном самообманом назвасмо, уродила би неизбеживо новим разочарањем и распаднућем странке од хетерогених, међу собом политички несродних елемената.

По нашем немеродавном суду, обзиром на намере угарске владе, добро познате Србима из свега досадањега држања, могу данас на српском конгресу бити и начелно образовати се само две странке: владина с једне и народна или ти народне опозиције с друге стране; па постојала ова потоња из једне или више фракција.

Само овакво начелно схваћање и консолидовање странака у сабору, моћи ће дати автономној народној странци наше православне браће Срба известан правац и евентуално осујетити оне намере владе, које би по искуству прошлога сабора ишле за остварењем неоправданога уплива владе и подређења автономије државној власти и преко оквира „врховног државног надзора“.

Кад већ о том будућем образовању саборских странака говоримо, чини се, да је тако звана „умерена“ правије владина странка образована баш из оних чланова сабора, који изабраше данашњега патријарха, јер та иста већина са малом изнимком одлучила је и о избору саборског и оног другог одбора. Она је доминирала у сабору а сада доминира и у саборском одбору, са предстојником нашег унутарњега одела г. Д. Станковићем на челу.

Вара се наш врли пријатељ г. др. Полит и сваки, који мисли, да ће који од гарде мамелука прећи у које народно коло, било ове или оне нијансе. То је врло добро „дресирана“ чета, која само разуме и следи мигу свога господара.

Овде се давле може радити и говорити само о образовању „народне странке“ или народне опозиције. Запреке, које жалибоже томе на путу стоје, познате су нам. Но оне ће се при будућем саборском раду лако дати одстранити, само ако једна и друга народна фракција дођу до тога уверења и увиђења, да ни једна од њих већ a priori начелно, не може имати ништа заједничкога са владиновцима.

Највећа и управо неопростива кратковидост лежала би у том, било из личних побуда, мржње или из којих му драго ван сабора лежећих разлога, сложити те од случаја до случаја са владиновцима, а против својих начелних другова.

Ми се поуздано надамо, да тако неће бити, напротив да ће — сложе ли или бар приближе ли се народни живљи у једно коло народне странке и опозиције — многи народни живљи из владине странке, ако тамо већином мамелуштво превлада, оставити тај ненаравни склоп људи и доћи у народно коло, где се у народним стварима мисли, осећа и ради не по буди чијем мигу или налогу одозго, већ по правом уверењу и по чистој савести својој.

Кад већ о „утисцима“ конгреса говоримо, дотаћи ћемо се и данас једне околности, о којој смо већ говорили. Она се је врло неугодно дојмила свију родољуба, а та је: издање краљевскога отписа на само мађарском језику, и, што је још више, поздрав краљевског комесара сабору такођер на мађарском језику.

То је — да се благо изразимо — велика безобзирност угарске владе — на коју као да је и наша влада пристала како према државном положају наше земље, тако и према самој автономији наше православне браће Срба.

По закону, на територију ових краљевина, као службени, прописан је хрватски или на автономном српском конгресу такође автономни истоветни српски језик. А ипак се рескрипт у овом језику чита после мађарског, тек у преводу; а мађарски говор држи у српском сабору краљевски повереник Србин барон Федор Николић.

То нам је доста, да расветли данашњу нашу ситуацију Срба и Хрвата. Није ли већ крајње време да се сви искрено народни живљи и овде и онде зближе и измире, ако свом народу добро желе? Неугодни су и жалосни утисци од српског конгреса, а да се у даљем току српскога рада а на штету народне ствари не понове, стојаће до тога, да ли ће српска народна странка, разумевајући овамо све живље и фракције њезине на конгресу српском, бити јача у љубави према својој народној ствари, коју има да заступа и брани, од оне мржње појединих њезиних чланова, која ју данас још раздире и цепа“.

Из чланка овога јасно је: да је „Обзор“ „опасан положај“ нашега сабора предвидео. Не знамо, да ли је „Обзор“ то раније гдегод и рекао, али потсећамо наше читаоце, да смо ми у чланку своме: „Како ће изгледати будући сабор“ („Загледајмо један другом у очи“) упозорили на веома тежак и опасан положај овога сабора и на опасност, која нашој автономији прети. Тада су нас „искусни“ политичари око „Браника“ тешкали: да не зебемо — та „они“ су у већини и автономија је, дакле, у „сигурним“ рукама. Будућност, да богме, показала је да су се они — као и обично — и овде преварили и да су то њихови јежедневни „нарочити“ малери. Расцеп у народу српском несумњиво је користио много „владиној или умереној странци,“ али тај су расцеп створили људи око „Браника.“ Несрећним оним „женским писмом“, које они на изложбу дадоше, изазван је туциндански несрећни догађај и потпуно измирење полунотабилитета са нотабилитетима. Браниковци су дакле послужили као ћуприја владиновцима, да у сабору већину добију. Самообмана је дакако, кад су др. Полит и Вучетић држали, да ће „вођство“ те већине њима у део пасти — поред др. Нике Максимовића и Дана Станковића. То је била — у томе се слажемо — грдна самообмана. Али приликом саборских избора нису се господа око „Браника“ варала. Они су са планом свугде потпомагали владиновце (нотабилитете) а свуда обарали мрске „радикале.“ Прота Ћирић и другови њима су много сигурнији темељ и ослонац били за српску автономију, него н. пр. поп Зарија Станковић и другови. Тада је била лозинка: „што мање радикала, — јер с њима се не може радити — а што више савезничке војске“. А „вођство“, то се није могло ни замислити без ненадмашивих и незаменљивих „вожда народних“: генерала Полита и Вучетића! Садања већина саборска, то је плод властољубиве фишкалатске политике, а самообмана је: да су др. Полит и Вучетић незаменљиви и ненадмашиви „вождови“! Кад поштовани писац наше „вождове“ наивним политичарима гради, онда их и сувише уздиже и — пере. Са чистим програмом и груписањем по политичкој боји нигде се та грдна „народна странка“ створила не би. Што се тај топ наивним политичарима о главу обио и што су најзад од својих јучерањих савезника из свију позиција избачени — то је опет доказ, како лични интереси помуте човеку и странци здрав поглед и направи их — смешнима.

Но лично пријатељство пишчево према Политу и друговима мути чист поглед и њему у ствари саборског одбора. Ми то саборској већини ни мало не замерамо. Свака владајућа странка хоће да „извршне органе“ имаде потпуно у својим рукама, и неће да даде, да се мрсе њени кругови. То је посве појмљиво и оправдано. Свака већина хоће на своје радове да удари свој печат. Бирањем др. Илије Вучетића у саборски одбор доказала би већина саборска, да је истинито тврђење „Браника“: да се нити сабор даде замислити без потпредседника Вучетића, нити се даде замислити успешан рад у автономним стварима шта више ни сама автономија — без једног дра Илије Вучетића!“ Тај неоправдани лични култус требало је скрхати и он је скрхан. Па и ако је потпредседник сабора само Евген Думча, сабор ипак — ради. А и кад није у саборском одбору др. Вучетића, автономна зграда јоште се не сруши. Волели би знати: шта би једини др. Вучетић у саборском одбору, — где му је већина „противничка“ — могао да изради? Држе ли њега за новог Самсона, који би све Филистејане вилицом потуко? А ако већина није му противна, онда је опет јасно, да баш никаква опасност автономији не прети.

Али не варајте се драги пишче. Да су радикали у сабору у већини, и они не би — без грдне нужде — никог другог у саборском одбору (нашем министарству народном) трпели. Да Браниковци друкчије нису мислили, сведочи то, да је по њиховом било, неки и неки чланови радикалног клуба (Михајловић и Авакумовић) за цело би и из сабора излетели; а да нико — ни од радикала ни владиноваца — саборског одбора видео не би, — излишно је и доказивати. Сасвим је оправдано са гледишта саборске већине, што су др. Вучетић и другови, са радикалима заједно, остали — на сокаку. Сада ће та „Браниковачка странка“ бити много одлучнија и јаснија а — што ће по интересе васколиког народа још много више рећи — много скромнија.

Мило нам је, да главну „тактичку истину“ господе око „Браника“: да је груписање партија без политичке боје не само могућна, него и једино спасоносна мисао и да се политика не сме увлачити у цркву и сабор онако речито њихов побра „Обзор“ у прах и пепео претворио. Када смо то исто ми радикали тврдили, тада нам се добацивало: да смо демагози, аристократија сокака, анархисте, друштвени отпадници, социјалисте, итд. итд. и да хоћемо тиме да створимо владу олоша, владу фукаре. Сада ће ваљда увидети, да су се и у томе преварили, да је и то наивна — али штетна — самообмана.

Што се груписања странака тиче, то наравно и разумно груписање по странкама и не може друкче бити већ с једне стране **владина странка** (странка саборске већине) с друге стране радикална народна странка. Средњацима и дивљацима нигде места није а у оваким приликама средњаштво и дивљаштво то је неопростими грех, злочин према народу и автономији. Када ово рекосмо, не велимо да у **свачему** мора бити разлике, мора бити опозиције и да по све ништа не може бити заједничкога између ове две странке. Изгледа до душе по свему, да ће бити веома мало додирних тачака, где ће се те странке моћи олако споразумети. Изгледа, да ће та садања саборска већина одвећ бити попустљива према угарској влади и хијерархији. Али тврдити још сада, да ће зацело тако бити, још није оправдано. Према томе и положај странака веома је прост. Буде ли — против сваког садањег очекивања — саборска већина радила у корист народа и автономије, било би погрешно и лакомислено то само за то одбити, што иде из руку — већине саборске. Но буде ли саборска већина против народних интереса, против автономије — па било то по жељи угарске владе или не — поступала, онда ће несумњиво наступити и мора наступити најјачи отпор свију одиста правих народних пријатеља. Ту никакви ни лични ни партијски обзири несмеју и неће бити меродавни. Оволико на умирење „Обзорова“ писца. Да је протест против мађарског језика на српском сабору посве оправдан био, потврђује и „Обзор“. Али жалост је, да су и у том питању господа око „Браника“ друкчије мислила и — као што је знано — радикалног говорника у том предмету лармом сметала, а понајвише баш сам „вожд“ њихов др Илија Вучетић.

Дотакосмо се само летимице овога члан-

улутим, па управо кући. Целим сам путем премишљао о томе. Свакојаке су ми мисли долазиле на памет. Бог ти, а душа ти, помишљао сам, да се убијем, јер је душа дошла у подгрлац оваким животом. Но излазила ми је тада пред очи моја нејач код куће и ти. Ко ће вас онда хранити, ко ће вас бранити! Ај, моја Саво, тешка је сиротиња, да је бог убије. Ради и ради, нигда мира ни починка, па опет гладан и сухотан, го и бос до века. Не смеш овамо, не смеш онамо; ово је царско, ово опћинско, а наше ништа; е али, бога ми, мора се некуд. Шума тамо стоји, а ја се не смем користити њоме, него морам да скапавам од глади, тако други и трећи; људи пропадају а шума се чува и остаје. Е чујеш, ако је то право, ја незнам, шта је грехота!“

„Данас је правда у цепу,“ рече Сава увидишући. „Ако зауздаш како кљусе, оно ће бити још покорније.“

„Тако је на жалост“, рећи ће Никола. „Од нас се тражи све и сва, а нама како бог даде и правда.“

„Гле, ми се заговорили, а хлеб ће нам изгорети,“ рече Сава, па отиде ван.

Подигну трепњу, те извади хлеб, па кад виде да није још печен, подупре га ожегом, да се мало истиште према жеравици, јер је на среди био мало одмекло.

У то изиђе и Никола из собе те ће Сави: „Чујеш, Саво, подај воде ономе телету, ено риче, а и доба је већ, сад ће на сунце починути.“

Сава оде па напоји теле, те се опет врати у кућу, те дигне хлеб с огњишта, одуше га, па га метну на полицу, да се мало исхлади.

Никола је за то време седио код огњишта.

После скине Сава хлеб, узе столицу, па метну на њу хлеб и неколико главица црне луке са слаником, те позва Николу да вечерају, на што он, подигавши се мало са стоца, узе га за седало, те се примакне столици.

То је изузетак, да они вечеравају без деце. Имали су њих двоје, мушкарца и цурицу. Њему је било десет година, а њојзи осам. Они су имали и више деце, али им сва зарана помреше, те тако остаде још у животу само ово двоје. Њих двоје били су код краве у пољу, па за то у такој приливци не могаху скупа вечерати, јер Никола беше у главици, па је огладнио, а деца се враћају кући тек у сутон.

„Богме ми, Никола, добрано поједосмо хлеба“, рече брижна мајка. „Оставимо и дечици, доћи ће нам глађана из поља; знаш што је младо: трчи овамо, трчи онамо, нигда мира, па им се прохте јести.“

„Јест, јест, тако је“, рече он, али и ја бех гладан. Где и не би, верући се по оној врлети. Знаш како се каже: „„Једе, брате, као да је дошао из дрва!““

Тако се још неко време разговараху, кад на један пут зарика крава пред кућом, а деца бануше у кућу.

„Добар вече!“ „Дао Бог, дао!“ би отпоздрав.

Мати скине деци с полице хлеба и лука, да вечерају, а она узађе напоље, одреши теле, па га одоји, те га за тим саждене у кућу у мали преградак; краву опет у овај велики, што је био за њу и коњче. Није музла краве, јер је била првотелиња па мало и млека давала, а теле било некако слабуњаво, те је тако пуштала, да оно све посиса.

Тешком муком купили су они ту краву; откидали су и од уста, само да уштеде, па да купе ту краву, да не гледају од другога, да их омрси.

У то и Никола отиде по коњче, које је било припето на личини у једном окрајку, да не би залазило у ивар, те га сагна. Мало се још поразговараше са дедом код ватре. Сава за тим устаде, дохвати жижак с пећи и запали га, да може наместити постеље, на што Никола и деца легоше, а она се још поврати, затворивши врата, па се онда поврати у собу, да и она легне.

Сутрадан устану сви зором, те свако за својим послом: деца у поље крави, Никола у главицу, а Сава остаде, да спрема кућу.

Тако тече на селу живот једнолик, миран, без великих промена; па опет може то да врло годи, кад се какав човек из великих и бучних градова нађе на један пут у сред каква сеоцета.

За три дана зготови Никола суђе, те ће у име Божје у суботу у први сутон, да пође са Стојаном и Петром у Босну, да продају суђе, те да за то добију кукуруза, јечма или другога какога жита. То је коњарија!

Мало чудан пут у вече, јел те? —, али тако је. Морају се чувати лугара, да их не опази и на сред пута их не заустави, те им суђе не одузме, па куда ће онда.

Стојан и Петар ће путем око О., па ће у пољу причекати Николу, где их овај, опростивши се са женом, и пође. Одатле изиђу на главни пут, па терај даље.

„Нешто хладан ветар ћарлија“, рећи ће Петар, — човек од својих тридесет година, — „могло би још бити великога пљуска.“

„Ма и мене нешто штреца у нози“ „додаће Стојан вршњак и пашњанац Петров, „ваља променуће се време.“

Ту је рану добио у задњем босанском рату; прошло му таве кроз леви лист.

Тако они умствоваху и иђаху даље, а облаци, који се виђаху на крајевима обзора, почеше се дизати и згушњавати.

Уђоше у јелову шуму, помешану с буквићима, којом иде пут кроз Р., па даље у Босну, а оно се све већма облачи. У то поче и киша прошкапати. Из почетка је само ромињала, но после поче падати све крупнија, а уза то дуваше сштар ветар, набацивајући им кишу у очи. То је шкропац био.

Наши путници поклопили се, па иду за коњима и ћуте.

До најближег села има подобар сахат и по. И једна марва пати много. Куд мора да носи онај терет, туд је дере још и онај шкропац, који и судове кваси и у њих набацује, па је то тешко. „Саставио се облак са земљом“, што но народ каже, а од онога ветра поче и суснежица да пада. Јадни људи туку коње, да што брже иду, али ови малени, мршави и нејачки, па не могу.

Једва за живу главу дођу у П., мокри до коже, а озебли, као репе. Никола је био бледа као крпа и цвокотао зубима; једва је могао и једну реч да проговори.

Она двојица нареде коње, па за тим уђу у крчму где је Никола лежао на клупи, а сав дрхће. Што ће? Онако мокра покрију га биљцем. Ухватила га јака грозница. Тако је сву ноћ провео превртући се; тек у свитање одумине мало боља и попусти грозница, те он заспа.

Сутрадан, кад се разведрило, могао си видети, како се Пљешевица и околна брда беле.

Петар и Стојан опреме коње, да се полази. Хоће и Никола да иде....

„Та мани се, Бога ти“ рече му Стојан, „остани ти само ту, ми ћемо ти све уредити и продати као ти сам.“

„Проћи ће то“, одврати му Никола, чим, мало проходам, видећеш“, а овамо је поклецавао од слабости.

И тако пођу. Из почетка ајде ишло је некако, али после поче Никола да изостаје. Изгледао је, као да је лежао годину дана на простирачу.

„Браћо, не могу даље ићи“, рече он слабим и муклим гласом. „Све ми се чини, да ме нешто разапиње изнутра. Кости ме болу, а прси да изгору од силне врућине“.

Сада се, Бога ми, Петар и Стојан још већма забринуше. Шта ће са болесним човеком

ка и правимо примедбе само на крупније ствари. Али држимо да и ове кратке испрекидане примедбе наше становиште јасно обележавају.

Политички преглед.

Чешко-немачко поравнање. Може се рећи, да су Младочеси, колико се досад може судити, већ готово осујетили чешко-немачку нагодбу, коју су неки старочешки заступници били углавили минуле зиме са чешким Немцима у Бечу. Читатељи наши знаду, како је та нагодба била склопљена на штету Чеха, а на корист Немаца. Већ и старочешки листови пишу, да ће тешко бити провести нагодбу, како је утаначено, а младочешки „Народни Листи“ констатују са задовољством, како се већина старочешких заступника приближује младочешкој странци у овом питању. Бечкој „Н. Сл. Преса“ брзојављају из Прага ово: Без сваке сумње може се држати, да је осујећено чешко-немачко поравнање. Може се као сигурно тврдити, да ће Старочеси отклонити поравнање, осим тројице њихових вођа, наиме Ригера, Матуша и Цајтхамера. Дознајем, да је јуче држана седница старо-чешкога клуба, у којој се непосредно питало, ко ће гласати за поравнање? Од педесет чланова дигло се само њих шест, који су вољни да гласају. Ово је посве јасно.

Барут без дима у нашој војсци. Наш заједнички војни министар издао је наредбу, да се петнаест војних корова снабду барутом без дима. У ову цел тражиће се већи зајам од овогодишњих делегација, које ће без сумње вахтев ратнога министра одобрити, кад сличне зајмове одобравају и друге државе. Чудно је, како се никад не пита, откуд ће се истесати таки силни трошкови, што их народи поднашају само за вољу Немачке, која је узрок овом силном наоружавању ради двеју покрајина што их је силом отела Француској и због страха од Русије.

Нешто о бугарској политици.

Дописник руског листа „Гражданина“, који је са једним од знаменитијих Бугара разговарао, износи мишљење истог Бугарина о данашњем положају у Бугарској, те вели да тако од прилике и други Бугари о томе мисле. — Стамбулов је, веле, не само интелигентан човек, него он врло добро познаје народ, којим управља. Он зна, да се Бугари слепо покоравају власти, па ма ко био представник те власти; њему је врло добро познато да нема народа, који би горе заплашен био од власти, него што су Бугари. Доста је код њих и један човек, па да се читава маса заплаши, а таквих примера има стотинама у Бугарској. Главну улогу у Бугарској игра интелигенција њихова (ако би се ова тако назвати могла). Она је овде преставник свега. Интелигенција може Бугарску увући у круг интереса како руских тако и аустријских. — Њој управо може Бугарска да благодари за данашње своје унутарње стање. Руско-бугарске одношаји, то је исход борбе двају странака, од којих се свака борила само за власт, и треба знати, да ни једна од њих није припадала чисто русофилској странци.

Стамбулов и његови једномишљеници говоре, да они не одричу заслуге Русији, које је она Бугарској ослобођењем њеним указила, али уједно тврде, да Русија, када је Бугарску ослободила, није ју због Бугара ослободила, него због себе саме, за то, што је тим ослобођењем учињен први корак заузећу Цариграда. Даље, Стамбулов мисли, да је Бугарска, без обзира, ко је ослободио, постала државом, те мора свим силама настојавати, да достигне своју коначну цел — уједињење свију Бугара. Он тврди, да до год би Бугарска на страни руских интереса била, не би западна Европа никад дозволила, да се кнежевина сједини са источном Румелијом, а још мање са Македонијом; на против до год су запети одношаји између Бугарске и Русије, Стамбулов је више него уверен, да ће данас-сутра Европа дозволити бугарском народу, да се сасвим сједини са Македонијом на уштрб Србије и Грчке.

За тим прелази на раздор и свађу Србије и Бугарске о Македонији, те завршује с' тиме, што вели, да Бугари мисле, да ће и овде са непријатељством према Русији победити, јер су уобразили себи, да се интерес западне Европе у том састоји, да направе Бугарску моћном, другим речима, да направе од ње другу Пољску! У том погледу указују они на Србију за време аустрофилске управе — краља Милана. Сви Бугари, кад им се пребацује неблагодарност према Русији, кратко одговарају: „Да смо ми у пријатељству били са Русијом, зар би нам дозволила Европа сједињене са источном Румелијом?“ Такав је правац данашње бугарске управе, таког је мишљења Стамбулов, који је јавно казао, да он неће ником уступити узде управе, док не види Бугарску велику. Онда ће ићи у Енглеску, где ће писати дневник знаменитих догађаја, у којима је он играо прву улогу и да ће му потомство подићи споменик као спаситељу отаџбине и зачетнику сједињена Бугарске са Источном Румелијом.

Што се тиче бугарског свештенства и самог народа, благодарећи ниском ступњу њиховог образовања, исти елементи немају никаквог утицаја на ток политичких догађаја, а ако би се међу њима ко год и нашао, који би у зближењу Бугарске са Русијом видио једини пут спасења за своју отаџбину, то би ове, — који су врло ретки — устрашили батинама, или затвором, или одузимањем имања и т. д.

На питање, хоћел' се још дуго одржати власт ове лажне управе, одговарају Бугари: „Док Русија не победи, или док не буде побеђена. У првом случају Бугари ће одма променути управу и постарати се, да заслуже опроштај од моћне Русије; у другом случају још ће боље и више радити против Русије“. —

Само да се Бугари на крају крајева не преваре у рачуну.

ДОПИСИ.

Ђурђево. (Кнежево газдовање са општинском благајном.) У 65. броју цењене „Заставе“ изнео сам само тек неки део, од онога што је наш безимени кнез — а без ичијег питања — потрошио. Не да не би само на том остао а поштоване читаоце са даљим газдовањем нашег кнеза упознао, хоћу да продужим оно, што сам у реченом броју започео! Ово чиним у толико пре — што је безимени пронео глас, да неће више ником пасти на памет да о његовој личности по „Застави“ пише. Можда не би ништа о њему ни писао да нам свима није зацрнио и да нам је тужба, у којој смо истините чињенице навели — нашла одзива код солгабировата. — Кад није, ми ћемо изнети целом свету рад његов па нека осуди или нас — или нашег кнеза. Мени је у овом тренутку веома тешко што о тако незнатном човеку морам да пискарам, али нам је свима још много теже, кад својим очима морамо да гледамо пашалук његов; па још да је миран, већ сваки час трчка у Жабаљ, — а сваком том приликом стрпа по 2 фор. дневнице у џеп — а тамо денунцира и облагује поједине поштене и мирне људе, и то само, да може и на даље остати на кнежевој столици, па да још харчи општинско добро и да угњетава сиротињу, која има каква потраживања и заслуге код општине. Он најмљује, он даје оправљати и што треба и што не треба — без икакве јавне лицитације — он исплаћује, он жари и пали, он је све и сва.

Да неидем даље, већ само да узмем његове дневнице, које је он на разна путовања, и то понајвише — у својим приватним стварима потрошио. Године 1888. потрошено је из општинске благајне 437 фор. 11 новч. на дневнице, и то, од тих новаца је само на њега пало 144 фор. 56 новч. а ваља знати, да је те године постао кнез тек јула месеца, а првих 6 месеца је био општински благајник.

Године 1889. потрошено је свега на дневнице 495. фор. 94 новч.; на њега самога је дошло 128 фор. 84 новч.

Године 1890. потрошено је за прва три месеца 132 фор. 38 нов.; на њега је дошло 34 фор.

Из овога може свако видети, да је наш безимени кнез грозно прекорачио општински предрачун, у ком је одређено само 200 фор. годишње на дневнице а он сам троши толико, а где су после они силни трошкови, који се на различита оправљања и репарирања издају, што ни најмање нужно није. Ал наравно ту се даје заслужити.

Год. 1888/9. потрошено је 25 метр. центи креча а само зидарски посао стаје преко 192 фор. Ове је године заградио цео општински плац и опасао га гвозденим шипкама — које коштају 95 фор. а дунђерски посао 96 фор. где је копање јендека? где је фарба, где су фењери, где је општинско багрење и т. д. Ово све није било нужно на ову оскудну годину.

Није лепо да човек човека оговара, али је много гаднije прећутати туђ грех, па с тога и ја нећу да прећутим оно, што о нашем кнезу знам.

Наш кнез хвастао се да ће, на све оно што је у прошлом допису наведено протоколом доказати, и тим ће његове противнике на лој утући но ја не могу да знам, какав он то протокол мисли?.. Да ли онај — тако звани табела Б. што је — кад је био општински касир 1886. год. радирао име Макарије Мушицког, па написао име његове жене Евице Мушицке, и тако преплата — што је дотични преплатио стоји на његовој жени.

За ово све што сам овде навео, стојим г. кнезу увек и свагда на услузи, да му фактама докажем а за сад хоћу да завршим с тиме, што сам рад пошт. читаоце и са крштеним именом да упознам:

Наш кнез зове се Петар Мушицки пензионирати сеоски трговац. Пре кнежевања био је општински касир а одма за тим бивши надсолгабиров Рајић његовом рушњачком и чивутском милошћу произвео га је за кнеза, јер он му је знао најбоље долагивати о свачему — па и кад се човек за прст уједе.

За сад оволико — други пут више. До виђења.

Свезнајући.

Вести из места и са стране.

Парница Јаше Томића. Као што смо у прошлом броју јавили, кр. табла уништила је пресуду новосадског првостепеног суда, изречену над Јашом Томићем, и наредила је нову расправу. Кр. табла узела је у обзир разлоге, које је адвокат Томићев Вишонтаји за уништење пресуде навео, а разлози су то ови: Суд није Томићу уручио одлуку за оптужбу, није дао земаљском здравственом већу да прегледи лечничко мишљење о душевном стању туженога, за тим је допустио, да се читају искази сведока пошто су држ. тужилац, бранилац и тужени своје говоре држали. Кр. табла наредила је по назначеним одредбама нову расправу.

Слава на Ченеју. Као што смо већ у једном од прошлих бројева навестили, и ове ће године други дан Духова славити Ченејска црква. Пре подне биће свечана литурђија, а но подне, по обављеном вечерњу, биће резање колача. За тим опште славље. Господ. Поп Зарија парох Ченејске цркве и црк. тутор Јоца Летић постараће се да и ове као и прошле године слава што свечаније испадне, те се надамо, да ће се наш српски свет како из места тако из околине у што већем броју — на исту славу доћи.

Грозно убиство. Пишу нам из Лаћарка (код Митровице): У недељу 6. маја, нађени су овде у лаћарачкој воденици — званој „Корићуша“ — воденичар Јован и Роза Рорбахер мртви. Жена је нађена у постељи лежећа, секиром јој је скоро сав врат одсечен. Само је гркљан главу држао. Један јој је зуб избијен. А лева рука у мишици пребијена. Муж јој је такође грозно измрцварен. Нађен је у дуњи на земљи лежећи. Лево му је раме секиром сасвим расечено. Једним ударцем по сред чела, разбијена му је глава до потиљка. Са десне стране више слепа ока види се ударац ножем. Потеру су повели одмах митровачки оружници, те им срећно пође за руком, да зликовца увате, пошто су код истога нашли крваве но од прања још мокре хаљине. Секира, коју су нашли код воденице у житу, била је крвава и веле да је његова. Зликовац је такође воденичар, у „Калуђерској“ воденици. Исти је предан судбеном столу у Митровици“.

Каламљење против бесниła. Министар унутарњих послова обавестио је окружницом својом жупаније, да је на будимпештанском медицинском свеучилишту основан под управом свеучилишног професора дра Андрије Хеђеша (Högyes) привремени завод за каламљење против бесноће. Они, које је по несрећи ујело бесно псето, а сиромашни су, ти ако хоће да иду у Будимпешту да се лече, добијају за време од 14—21 дана у новој болници (у Ülöertstrasse) стан и храну забадава али само у том случају, ако сведоџбом свог месног или окружног лекара докажу, да је ујед збиља од бесног пса; даље ако месно поглаварство потврди, да је дотични сиромашан, те да се сам о свом трошку не може лечити и на послетку ако проф. др. Хеђеш дотичну особу означи, да се може на њој каламити. Ако дотични сва та документа покажу у поменутој болници, биће одмах без сваког даљег преговора примљени. Уједену децу ваља послати увек са пратиоцем, који ће такође у тој болници имати стан и храну. На државним железницама угарским дотични болесници, који путују у Будимпешту не плаћају ништа за подвоз, а на јужној железници и на лађама дунавског паробродског друштва плаћа се за подвоз половина цене.

Просјачење у Русији. У Русији је невероватно развијено просјачење, тако, да просјаци чине тако рећи народ у народу. Једна владина комисија добила је податке из 54 гувернije, 9 покрајина и 8 вароши, и нађено је да има свега 293.445 просјака. Москва броји највише просјака — око 26.000 а Севастопољ најмање, јер веле тамо нема ни једног. 185.232 просјака живе само од просјачења, а 102.762 имају и неку малу помоћ. Кад се узму још 9 губернија и 5 покрајина, из којих комисија нема података, може се узети сразмерно, 350.000 просјака у целој Русији. Но у самој ствари биће и тај број мали, јер комисија није то могла тачно изнаћи.

Трговина.

Нови Сад 17. (29.) маја. На нашој житној пијаци, никако да се што веће промене деси. У последње време почела је цена шеници опадати, но од дан два амо, како се побољшала цена на горњим пијацама, то је и код нас цена шеници у напред кренула. Довез је врло рђав. На нашим осталим пијацама, рад и трговање, нарочито од како је изнето на тржиште ново поврће, много је живље и повољније. Силан кромпир и грашак односе се на горње пијаце. Цена је у свему чврста. Дани су лепи и топли. Вода је у опадању. За сад бележимо цену: Шеница 8 фор. Наполица 7 ф. Јечам 5 ф. 80 н. Зоб 7 ф. 20 до 50 нов. Кукуруз 4 ф 70 новч.

Са осталих пијаца бележимо:
Лукац 16 н.
Кромпир 4—4½ нов.
Грашак 6—7 нов,
Пасуљ 6 ф. 50 н. — 7 ф.
Маст 50 н.
Сланина 50 н.
Свињи 38—39 н.
Јагњци 5—10 ф, по пару.
Теоци 6—12 ф. од комада.

*

Будимпешта 15. (27.) маја. Шеница је била умерено пуњена. Правац раду чврст. Било је до 20.000 м. ц. промета, које је при закључку, према прошлој недељи, са 10 до 15 нов. скупље продавано. Продато је: Шеница потиска 100 м. ц. 78.5 8 ф. 70 н. 1900 м. ц. 78. 8 ф. 67½ нов. 500 м. ц. 77.8 8 ф. 60 н. 700 м. ц. 76.5 8 ф. 42½ н. Стонобеоградске 1700 м. ц. 77. 8 ф. 55 н. 500 м. ц. 77. 8 ф. 45 н. 700 м. ц. 76.5 8 ф. 25 н. Банатске 2000 м. ц. 75.8 8 ф. 25 н. Бечкеречке 1400 м. ц. 76. 8 ф. 25 н. Арадска 400 м. ц. 74. 7 ф. 95 н. Мачинска 1000 м. ц. 76.2 8 ф. 32½ н. Све на три месеца.

Зоби је продато: 100 м. ц. по 8 ф. 30 н. 100 м. ц. по 8 ф. 25 н. и 200 м. ц. по 8 ф.

Термини, при закључку: Шеница за мај-јуни 8 ф. 20 н. — 8 ф. 25 н. Шеница за јесен 7 ф. 42 н. — 7 ф. 44 н. Кукуруз мај-јуни 5 ф 2 н. — 5 ф. 5 н. Кукуруз за јули-август 5 ф. 8 н. — 5 ф. 10 н. Зоб за јесен 5 ф. 81 н. 5 ф. 84 н. Репица са август-септембар 11 ф. 55 н. 11 ф. 65 н.

*

Штајнбрух 15. (27.) маја. Извештај са свињске пијаце из Штајнбруха. Рад и трговање је млако. Остало је било, на окупу, од 23. маја 167.463 ком. а 24., 25. и 26. маја догоњено је 2581 ком., а одгоњено је 1307 ком. остало је за 26. мај на окупу 168.237 ком. Прибележена је цена: Мађарски тешки стари од 42 н. до 44 н. млади тешки 45½ н. до 46½ н. средњи од 46 н. до 47 н. лакши 46½ н. до 47½ нов. Сеоски тешки од 44½ н. до 45½ нов. средњи од 45½ н. до 46½ н. лакши 45½ н. — 46½ нов. Српски од 45 н. до 46 нов. средњи 45—46 н. а лакши 44—46 новчића.

на сред пута. Стоваре његово суђе с коњчета му, па натоваре на своје коње, да он може узјахати. Тако су путовали тај дан, а Николи било сад боље сад горе. Ноће у једном селу на међи, где је Никола прилично мирно спавао. То охрабри, ону двојицу, а и самог Николу, да и даље пођу. Но од подне би њему све горе и горе, те једва некако у мраку ноћ дођу они у село, где су се обично свраћали код својега познаника. Никола је био сав изнемогао. Пресвуку га, те легне у постељу, али њему не би боље, него све горе. Сустигла тек сада беше њега грозница и назеб, те је сву ноћ провео у бувцању. Спомињао је Саву, сад опет децу и лугара, грчио се и хватао за груди, као да нешто хоће да ишчупа из њих. За цело је био добио ваљда запаљење плућа. У кући мало не сви преседили су целу боговетну ноћ уз-а-њ.

Сутрадан осване Никола ни жив, ни мртав. Заклопио очи, а дише, као да нема ваздуха, тако су му се груди дизале. На послетку отвори очи, те рече Петру и Стојану, да се једва чуло:

„Продајте ми суђе, па однесите жито Сави и деци, јер ја их нећу више никада видети“, а две сузе отисконе му се виз упало мученичко лице. И истину је рекао: то су му биле и последње сузе и речи.

За два сахата умре Никола под туђим кровом не видећи, да га барем дворе његови рођени.

Сахранише га у сеоском гробљу.

Стојан и Петар продаду онде своје и покојниково суђе и врате се кући. Ударе преко О. ва Николину кућу. Саву нађу пред кућом. Било је око 2—3 сахата после подне.

„Помози Бог, Саво“, у један ће глас њих двојица“.

„Бог дао добро“, одговори им Сава, „а где је Никола?“

Петар промуца тешком муком: „Нема га!“

„Како, нема га“, рече она упрепашћено.

„Богме, моја јадна Саво, умрио је“, на послетку ће Стојан.

„Умрио!“ отрже се јадној жени из груди очајан узвик.

„Ајао Никола, добро моје! Ајао Никола, хранитељу мој!“ запомагаше кукавна удовица и не би краја кукњави.

Искупише се оближњи људи и жене, те дознавши шта је, стадоше тешити ојађену удовицу, али она само обилази око куће и бугари.

То је био призор, који би потресао и најтврђе срце и измамио суву душевности.

А шта ће тек чинити јадна дечица, кад дођу кући, која се весело играју и не слутећи, шта их чека код куће.

О несрећо ала си ужасна!

Стојан и Петар у оној гунгули, расамаре коња, скину врећу са житом и торбу са брашном, јер је сваки од њих уз пут самлео себи, па и удовици брашна, а нису могли више, јер су се журили кући, знајући како је код ње, да их сви жељно ишчекују.

Јадна удовица никако да се утеши, тужна је из дана у дан.

После два три дана донесе јој старешина позивницу од котара за сада већ покојног Николу, да иде у О., јер је тужен ради шумског квара. Она мораде да отиде сама и ту је осуђе на глобу од неколико форината, па ако то не плати за неко време, да ће јој мунта доћи пред кућу.

А откуда ће сирота платити?

Но редарствени органи дођоше и однесоше ону врећу жита, да се наплате, да се правди задоста учини, а она оста без хлеба у кући.

Ао, ала је скупа она врећа жита! Та плаћена је животом човечјим!

Јадна жено и јадна сирочади!

М. П.

Народна привреда.

Хељда.

Хељда је од новијих биљака, јер је тек почетком петнајестог века донесена из северне Азије у Јевропу.

Она је летњи усев, а сеје се људима за храну или стоци за зелену пићу, а напослетку за подоравање као зелено ђубре. Има водену стабљику са јаким црвенкастим коленцима, а не раздељеним, нешто шиљастим листћем. Цваст хељдина је у облику гроздића или метлице. Цвета у јулу и августу.

Варијете разликујемо:

Обична хељда која развије до 40.000 цветића на једној биљци, али по највише остану јалови. Од ове обичне хељде имамо шкотску светло сиву, и обичну хељду са црним семеном; ова последња даје већи доходак у зрну, употребљава се највише за кашу и за храњење стоке, а у цвету даје пчели најбољу храну.

Татарска хељда има мање брашна а дебљу љуску од прве, нема у цвету у толикој мери оних медних жлезда, ради тога не траже је пчеле за храну онако као прву. Осим ових напоменутих врста има још много других, које се саме по себи стварају, што зависи од каквоће земље и од климе.

Вегетација хељде траје 12—14 недеља а треба за свој развитак до 1000° Целз. топлоте.

Она је у неком погледу чудновата трава. Не тражи особито добру земљу, може да успева на пољу, где су нас други усеви издали.

Успева боље по брежуљцима него по равницама, па управо зато се и може препоручити као зелено ђубре у нашим брдовитим пределима. Не трпи мокру и хладну земљу, а већ кад 1—2 Целз. измрзне. Непосредно после сејања тражи топло и суво време, а ниче и при највећој суши. Чим потера трећи листић, тражи мало кише, а у време цветања које траје 14 дана захтева наизменце кишу и лепо време. После цвета захтева суво време, ако хоћемо да се зрно потпуно развије.

По што успевање хељде зависи једино од времена то је за препоруку, да се хељда сеје више пута преко године, т. ј. у различно време.

Хељда успева још и на таковој земљи, на којој ради недостатка хране раж не ће да успева.

Захтева лаке т. ј. песковите земље, а успева добро и на крчевинама. У плодореду није избирач, долази 4-те године иза ђубрења; у лаким земљама треће године. Јака земља није добра за њу, јер на таквој развија одвише лишће на штету плода. Она црпе доста хране из земље, за то морамо обично после ње ђубрити поље за следећи усев.

Ако је сејемо ради зрна, и треба да тражимо за њу песковиту земљу, јер на њој најбоље роди. Посејемо ли је на тешкој и тврдој земљи, то јако набуја у сламу, али ће зрна тим мање имати.

Осим репице, нема згодније биљке, којом би се коров са земље боље угушити и земља лепше очистити могла, него што је хељда. Успева на меканој земљи иза свакога жита, али најрадије иза раži, као што и раж најбоље напредује за хељдом.

Ако нам је земља закоровљена, нема бољег средства да је очистимо, него што је хељда, само ако је време тако згодно да се доста развије.

Песковите земље дају нам најбољу хељду, а важно је напоменути да оне земље у које хоћемо да сејемо хељду не треба да имају много креча.

Она се разграна у више стабљика, а поред тога има широко лишће, којим прима више хране и влаге из ваздуха од биљака са ужим лишћем, за то може и на сувом лошијем земљишту боље напредовати него друга жита.

Где се сеје репица, може се хељда иза ње посејати. И овај усев је при повољном времену доста сигуран, само ако је у време цвета не увати мраз. Истина да јој коров не смета, али ипак тражи да јој се земља добро уради и исити.

Шта се тиче самога обрађивања земље, потребно је споменути да ће бити најбоље, ако се три пута пооре. Први пут пооре се још у јесен, рано у пролеће пооре се други пут 15—18 сц. дубоко, а трећи пут за семе 8—10 с. м. дубоко. Земља се мора са тешком дрљачом добро истрошити.

Ради потребне влаге треба је одма сејати за орањем, а не чекати да се земља слегне и — исуши.

На мразу лако озебе, јер има у себи много воде зато је сејемо тек од половине маја па до половине јуна месеца.

Ако мраз падне на њу пошто је изникла треба је за време преорати и на ново посејати. Да би овоме стали на пут, саветно је не сејати је пре 15. маја.

У крајевима са благом климом, може да се хељда сеје са успехом иза репице, зимског јечма и раži, пошто се ови усеви скину. Сеје се руком на сачму 100—150 литара, а са машином сејалицом довољно је 50—80 лит. на хектар, семе се покрива 2·5—5 см. дубоко.

Одвећ густо посејана хељда не даје никад доброга зрна јер цвет, да би се оплодио потребује светлости. За време вегетације, нема око ње никакова посла, осим плевљење од корова, истина скуп посао, али се наплаћује обилатом жетвом. Ако је посејана у влажну земљу проклија брзо, потера и дигне се. Још само нешто мало кише пре цвета, па јој више не треба влаге. Ако после како је посејана удари трајна киша нема много наде о добар жетви. Осим што не подноси мразеве исто тако не трпи ни хладне ветрове, за то је баш и не ваља сејати на земљи изложеној северним и северо-источним ветровима.

Хељда спада међу биљке које увек цветају док расту, за то и налазимо на истој стабљици и цвета и зрела зрна.

Пошто јој зрно лако испада, то је морамо жњети како већи део зрна добије црно смеђу боју. Кад је покосимо онда треба неколико дана да прележи у одкосима, за тим ваља да је повежемо у снопље и саденемо у крстине, док се мало просуши, а семе на танак слој па овај по чешће превртати, да се не ужеже. Коси се у августу и септембру, то зависи од ранијег или доцнијег сејања.

Доходак се јако мења, кашто ништа не добијемо ако страда у цвету. У средњу руку добије се до 17 хектолитара од хектара, а 1 хектолитар тежак је 60—65 килограма. Кад за стоку немамо пиће, онда је добро да сејемо хељду, јер брзо расте и поднаша сушу. У овој намери ваља да сејемо сваки 14 дана по нов комад, да тако имамо увек преко лета хране за стоку. Често се сеје заједно са ситном пројом.

Најрадије се сеје као зелена храна за стоку у Мекленбургу у велико. Краве музаре дају од хељде доста млека. За сточну рану сејана хељда поднаша и тврђе — теже — земље. За овце је сува слама од хељде изврсна храна. само је не ваља давати кад су дани топли, већ ладни, дакле само зими.

Напреднији пољопривредници н. пр. Французи и Енглези сеју хељду за зелено ђубре. Кад хоће да с хељдом нађубре њиву, посеју је густо, па кад нешто порасте, заору је. Тако ђубре у Француској винограде где код првог копања хељду посеју, а код другог закопају.

Хељда се заорава некошена, осим ако је од велике кише пребујна. За зелено ђубре узима се исто онолико семена као и кад је сејемо за семе. Држи се, да снага ђубрења са хељдом траје само годину дана као и свако друго зелено ђубре. „Теж."

Одговори уредништва.

Госп. Т. у Земуну. Тај „светски и самостални" лист земунско „Ново Време" не читамо, те по томе и незнамо шта та „величина" о радикалима пише. Али верујте нам на реч: нама би веома неугодно било, кад би нас ти „славни" људи пофалили, а грђе њихове ни мало нас не жесте.

Да дра Михајловића, или ма кога другога члана радикалног клуба против његових нападаја у заштиту узмемо, ни на ум не пада, јер верујте, нападаји тога листа никоме шкодити не могу. Ако др. Илија Вучетић налази рачуна, да се у њему правда, то је његова лична пасија, коју ми неделимо. Како је и од кога је др. Михајловић изабран то је и сувише добро познато и мудрост „Новог Времена" слабо ће реметити ствар. Али кад већ не можете на ино и морате да разрачунате са уредништвом тога листа, разрачунајте то усмено и лично. Том приликом можете му и ову интересантност за његов лист саопштити, па нека је — ако хоће — и штампа. Због потпредседништва сабора јако су се здрпили Паја Еремић и др. Вучетић и овај последњи Вучетић претио је нешто Еремићу преко једног заједничког пријатеља. Еремић је на то поручио Вучетићу; нека — ако сме — захвали на враћеваčком мандату, па ако Вучетић тада још види сабора, нека му одма, док је још у Карловци, главу одсеку.

Приповедите му том приликом и то: да су се после избора саборских састали у Новом Саду вође „народне странке" др. Мих. Полит и др. Ил. Вучетић са мрским им сада „владиновцем" Пајом Еремићем и да се том пригодом овакі разговор развио: Др. Полит: Ви ћете свакако с нама. Еремић: Ко је то ви а ко је ми? Полит: Па ви кикинђани с нама новосађанима. Еремић: А не, госп. докторе, већ ће те ви новосађани са нама кикинђанима! Ово је свакако врло поучан разговор био, а прошли сабор показао је, да је Еремић имао право, јер „вође" осташе — у кошару. Оно остало није за наш лист, већ је погодније за „Бич". Обратите се дакле тамо. Братски поздрав.

Г. Кузм. Миловановићу у Д. Ковиљу. Не хтедосмо ваше „отворено писмо" г. Мити Пејићу, госпођиначком учитељу штампати, што смо тврдог уверења, да ни речице више о томе човеку не треба јавно проговорити. Осуда је над њиме изречена са најмеродавније стране: осудило га све овострано срп. народно учитељство. Говорити сад још о том човеку, значи омаловажавати ту осуду. Ви ће те међутим појмити да је та осуда страшна али и праведна. Свака реч осим те осуде, значи камичак, бачен за осуђеником. А нашто још бацати се камењем на мртва човека? Но ви хоћете и себе да браните од Пејићевих нападаја. Промислите само, ко вас је напао? Мита Пејић, госпођиначки учитељ! Човек треба себе да брани, али бранити се од једног Мите Пејића, дозволићете нам, није потребно.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ КЊИГА:

ГЛАВНА РАСПРАВА
ЈАШЕ ТОМИЋА
ЗБОГ ТУЦИНДАНСКОГ ДОГАЂАЈА.

(ПО СТЕНОГРАФСКИМ БЕЛЕШКАМА.)

Прештампано из „Заставе."

Ова књига је 11¾ табака велика, а цена јој је 30 нов., са поштарином 35 нов. и може се у уредништву „Заставе" добити.

ИЗАШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ КЊИГА:

TOMITS JASA BÜNPÖRE
VÉGTÁRGYALÁS
az ujvidéki kir. Törvényszék előtt

1890. martius hó 10—13-án.

(Hiteles gyorsirászati feljegyzések után.)

Ова је књига на 12 табака велике осмине штампана а цена јој је само **60 новч.**, са поштарином **70 новч.** и може се у уредништву „Заставе" добити.

ИЗ ПРОШЛОСТИ НАШИХ „ВОЂА".
(Сабор невера. — Вође невере. Да им запушимо уста.)

Од Јаше Томића.

Прештампано из „Заставе".

Може се добити у уредништву „Заставе". Цена је 30 нов.

СЛИКА
ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
са сином му
СЛАВКОМ

може се лепо израђена на фином картону добити.

Цена по комаду 1 фор., са поштарином 1 фор. 20 новч.

Поруке без новаца не уважавају се.

Срп. штампарија др. Св. Милетића.

РЕД ВОЖЊЕ
путничких лађа, важи од 8. (20.) марта 1890. до даље наредбе.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: дневно у 5¼ сах. после подне осим уторника.

Из Новог Сада за потиске станице: недељом и четвртком у 5¼ сах. после подне.

Из Новог Сада у Београд: дневно у 5¼ сах. после подне осим уторника.

Из Новог Сада у Оршаву: средом, петком и недељом у 5¼ сах. после подне.

Из Новог Сада у Будимпешту: понедељником, четвртком, суботом у 10½ сах. пре подне.

Из Новог Сада у Мухач: дневно у 10½ сах. пре подне осим уторника.

У Новом Саду 8. (20.) марта 1890.

АГЕНЦИЈА.

РЕД ПЛОВИДБЕ
помесног пароброда „Нимфе" од 17. (29.) марта о. г.

ИЗ КАМЕНИЦЕ У НОВИ САД:

Пре подне 6, 8, ¾10 сати.
После подне 2, 4, ½7 сати.

ИЗ НОВОГ САДА У КАМЕНИЦУ:

Пре подне 7, 9, 11 сати.
После подне 3, 5, 7 сати.

Каменица, 10. (22.) марта 1890.

ПОДУЗЕЋЕ.

ОГЛАСИ.

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

ТОШЕ ВАСИЛИЋА
У МИТРОВИЦИ 1—3

потребује једног млађег помоћника.

ВИШЕ КОЛАРСКИ МОМАКА

потребујем за моју радњу. Ступање одма.

Васа Делић,
1—2 у Београду „код два јаблана."

ПРОДАЈА ГОСТИОНЕ У РАЧИ.

Долуподписата продајем из слободне руке моју кућу-гостијону у Рачи. Иста је по новом штилу из тврдог и солидног материјала сазидата. Има седам соба, две кујне и два шпајза, две штале, велики обор и чардак, велика авлија и башта.

Купци нека се изволе на мене управо усмено или писмено обратити.

С поштовањем

КАТАРИНА СЕЧКАР,
2—2 у Рачи.

СТЕЧАЈ.

Сходно закључку саборског одбора од 17. (29.) марта 1890. бр. 656/252 ex 1890. расписује се овим стечај на звање и место привременог благајника српских православних народно-црквених фондова и фундација у Карловцима, које је усљед оставке досадањег благајника упражњено остало.

С тим местом скопчана је годишња плата од једне хиљаде (1000) фор. а. вр.

Привремени благајник дужан је кауцију у износу од две хиљаде (2000) форината а. вр. положити.

Сви они, који то место получити желе, имају своје молбенице, у којима ће своје оспособљење исказати, саборском одбору у Карловцима, најдаље до конца маја т. г. по старом календару поднети.

У Карловцима 12. (24.) маја 1890.

3—3 **Председништво саборског одбора.**

Најјефтиније, најбоље, најопробаније за премазивање дренарије у мркој боји

Бартелов оригинални карболинеум
чува стално

њиме премазане тарабе, шупе, магазине, кола, пољопривредне алате, патосе итд. од труљења, гњива, маховине и инсеката. У шталама дејствује десинфикујући. 1 клгрм доста је на 6 квадр. метара. Проспекти бадава. Каквоћа ненадмашна, гарантована. 5 клгрма за пробу стаје 1 фор. 50 нов., 100 клгрма 16 фор. из Беча.

Карболне киселине, карболног креча, коломаза јефтина.

Михајла Бартел и др. хемијске фабрике у Регенсбургу—Бечу, X. Keplergasse Nr. 20. (Основане 1781.) 1—

ПРЕПОРУКА.

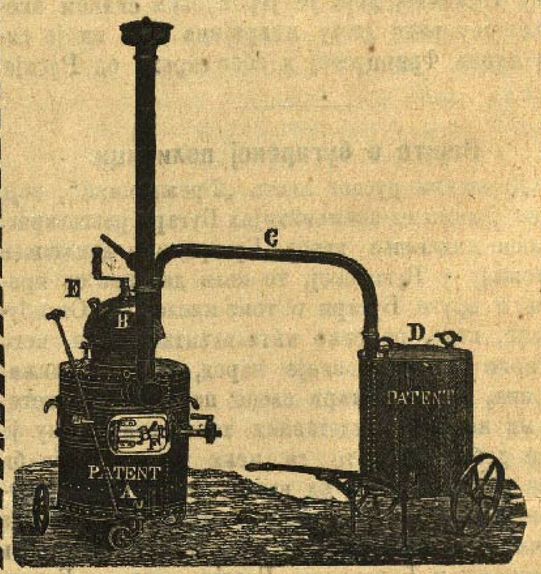

Част нам је пошт. публици препоручити наш, од нас пронађени казан за печиво ракије, који је бољи од свију досадањих казана. Да је доиста тако, сведочи и добивено право — **патент** — на 15 година, да само ми таки казан правити можемо.

У нашег казана су три велике врлине: 1) казан се не увиђава, но је у гвозденој пећи, која је на точкови и даје се премештати где год је потреба те се тако нашим казаном може свугде пећи и без ракитинице; 2) код нашег казана греје ватра у исти мах казан са свију страна, за то се нашим казаном врло брзо кува и даје се казаном до 200 литара лако 12—14 пута за 24 сата пећи, и 3) на нашем казану су врата херметично направљена, кроз која се испушта испечена материја.

Осим тога правимо казане и сваке друге врсте, као и котлове и сваковрсно посуђе и ствари, које спадају у нашу казанциску струку.

Уједно јављамо сл. црк. општинама, да подижемо и покривамо торњеве било бакром било лимом. Ово смо радили већ у више општина на највеће задовољство, као што сведоче сведочбе, које смо добили од дотичних општина.

Надајући се, да ће пошт. публика врлине нашег казана и знати и моћи уважити, те да ће нас наруџбинама одликовати, јављамо, да ћемо сваком на захтевање наше ценовнике послати бесплатно, наруџбине пак извршићемо најтачније и најсолидније а по најнижој цени.

У Новом Саду о Спасову дну 1890.

Танасија Јовановић и син
казанџије.

СВЕДОЧБА.
ГОСП. ТАНАСИЈИ ЈОВАНОВИЋУ И СИНУ
казанџијама у Новом Саду.

Драги пријатељи!

Ја сам послати казан примио и будући да сам истим већ обавио печиво ракије, то вам ево јавити могу, да је казан по финанцијској мери 180 литара велик, ја пак сипам 130 литара комине а остало воде те добијам од једног казана 32—36 литара ракије јаке 13 гради; испечем 13, а кад се пожурим и 14 казана за 24 сата. О казану друго вам немам писати, до да сам потпуно задовољан, како може бити.

Ја вас најљубезније поздрављам и јесам вам добро желећи

Сима Н. Ковачевић с. р.

Мостар 10. децембра 1889. 2—5

Ваша благородности!

Слободан сам препоручити моју угарски десертни сир (изврсни овчји сир са карпатским травами) у плочама и омотан у најфинијем калају у оригиналним поштанским сандуцима од 5 кила, садржавајућих 72 комада за 4 ф. и 80 нов. а. вр. уз поузеће franco по целој Аустро- Угарској и Србији.

Молим да се мој Липтауски овчји сир са карпатским травами несрањива са сличним бечким, монаковским или мајнским пивским сиром, који се из крављег млека или грушевине прави.

Са највећим поштовањем
Густав Петровицки,
Мишколц, Угарска.

Подижем стоваришта: у Н. Саду, Београду и Нишу. 8—10

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.